

НАРЕДБА № .....от .....2016 г.
за усвояването на българския книжовен език

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. (1) С тази наредба се определят държавният образователен стандарт за усвояването на българския книжовен език, както и:

1. условията и редът за усвояването на български език от деца и ученици, за които българският не е майчин;
2. изучаването на български език от децата на българите в чужбина.

(2) Държавният образователен стандарт за усвояването на българския книжовен език е съвкупност от изисквания за усвояването на българския книжовен език в системата на предучилищното и училищното образование.

Чл. 2. (1) Кодифицираните норми на българския книжовен език се прилагат в системата на предучилищното и училищното образование съгласно действащия към съответния момент академичен правописен речник на Института за български език към Българската академия на науките.

(2) Речникът по ал. 1 определя правилата, в съответствие, с които следва:

1. да се изучават в система нормите на българския книжовен език в часовете по български език;
2. да се използва българският книжовен език в часовете по останалите общообразователни предмети;
3. да са съобразени познавателните книжки, учебниците и учебните комплекти, които се одобряват за ползване в системата на предучилищното и училищното образование.

(3) При промени на кодифицираните норми, отразени в речника по ал. 1, Министерството на образованието и науката осигурява необходимите условия за отразяването им в действащите познавателни книжки, учебници и учебни комплекти.

ЕЗИК В СИСТЕМАТА НА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Чл. 3. (1) Официалният език в системата на предучилищното и училищното образование е българският.

(2) Предучилищното и училищното образование се осъществяват на български език с изключение на обучението по учебните предмети чужд език и майчин език.

(3) В училищата, в които се изучава интензивно чужд език, учебни предмети може да се изучават на чужд език при условия и по ред, определени в държавния образователен стандарт за учебния план.

(4) В училищата, които обучават в съответствие както с държавните образователни стандарти, така и с изискванията на друга държава членка, учебните предмети може да се изучават на чужд език с изключение на учебния предмет български език и литература. Изучаването на учебни предмети на чужд език се осъществява при условия и по ред, определени с международния договор, по който е създадено съответното училище.

Чл. 4. (1) Изучаването и използването на българския книжовен език в системата на предучилищното и училищното образование е право и задължение на всеки български гражданин.

(2) На децата и учениците се осигуряват условия за усвояване на български книжовен език в институциите в системата на предучилищното и училищното образование по реда на тази наредба.

(3) За усвояването на българския книжовен език от децата и учениците, за които българският език не е майчин, се създават допълнителни условия, в т.ч. и безплатно допълнително обучение по български език с цел подпомагане на образователната им интеграция.

(4) На децата на българите в чужбина с цел съхраняване и утвърждаване на българската национална идентичност се осигуряват условия за усвояване на българския книжовен език чрез обучение по български език и литература, осъществявано в съответствие с чл. 2, ал. 5 от Закона за предучилищното и училищното образование.

(5) На лицата, навършили 16 години, които не са били обхванати или преждевременно са напуснали училищното образование, се осигуряват условия за усвояване на българския книжовен език чрез курсове за оgramотвяване и/или курсове за усвояване на учебното съдържание по български език и литература за прогимназиалния

етап, организирани от училище в системата на предучилищното и училищното образование по национални и международни проекти и програми.

(б) С цел улесняване на достъпа до образование в училищата в системата от предучилищното и училищното образование, както и на достъпа до обучение в системата на висшето образование се осигуряват условия за признаване и/или валидиране на компетентности, свързани с усвояване на българския книжовен език по ред и при условия, определени в държавния образователен стандарт за оценяване на резултатите от обучението.

Чл. 5. (1) Усвояването на българския книжовен език е задължително за всички деца и ученици, които се обучават в системата на предучилищното и училищното образование.

(2) Усвояването на българския книжовен език се свързва с изисквания към устната и към писмената реч.

(3) Изискванията към устната и към писмената реч на учениците се определят в държавния образователен стандарт за предучилищното образование и в държавния образователен стандарт за общообразователната подготовка в частите им, отнасящи се до обучението по български език и литература, както и до жанровете на ученическите текстове, които следва да се усвоят в процеса на училищното образование.

Чл. 6. Усвояването на българския книжовен език се изразява в:

1. овладяване и прилагане на компетентностите, определени с държавния образователен стандарт за предучилищното образование по образователно направление български език и литература;

2. овладяване и прилагане на компетентностите по български език и литература, определени с държавния образователен стандарт за общообразователната подготовка като очаквани резултати от обучението в края на отделните етапи и степени;

3. овладяване и прилагане на компетентностите, определени с учебните програми по предмета български език и литература

4. спазване на книжовните езикови норми в учебните часове по всички учебни предмети, в дейностите по различните образователни направления, в които обучението се осъществява на български език, както и в дейностите за осигуряване на общата подкрепа за личностно развитие;

5. спазване на книжовните езикови норми в системата на предучилищното и училищното образование при общуването на учителите, директорите и другите педагогически специалисти с децата и учениците.

Чл. 7. (1) Усвояването на българския книжовен език се осъществява в процеса на предучилищното образование във всички форми на организация чрез:

1. педагогическите ситуации по образователното направление български език и литература;
2. педагогическите ситуации за обучение по останалите образователни направления;
3. допълнителните форми на педагогическото взаимодействие, организирани в детската градина или в училището съобразно потребностите и интересите на децата.

(2) Усвояването на българския книжовен език се осъществява в процеса на училищното образование във всички форми на обучение в учебните часове, предвидени за придобиване на училищната подготовка, чрез:

1. обучението по учебния предмет български език и литература;
2. обучението по останалите учебни предмети или модули, по които обучението се осъществява на български език

(3) Усвояването на българския книжовен език се осъществява в процеса на предучилищното и училищното образование и чрез осигуряване на обща подкрепа за личностно развитие в детските градини, в училищата и в центровете за подкрепа за личностно развитие в рамките на:

1. допълнителните модули по образователни направления, в т.ч. и по български език и литература;
2. допълнителното обучение по учебни предмети, в т.ч. и по български език и литература
3. консултациите по учебни предмети, в т.ч. и по български език и литература;
4. допълнителните консултации по учебни предмети, в т.ч. и по български език и литература, които се провеждат извън редовните учебни часове;
5. заниманията по интереси;
6. библиотечно-информационното обслужване;
7. логопедичната работа.

(4) Усвояването на българския книжовен език се осъществява и в процеса на общуване в системата на предучилищното и училищното образование.

Чл. 8. (1) Учителите са длъжни да преподават на книжовен български език и да подпомагат децата и учениците при овладяването и прилагането на книжовноезиковите норми при обучението по всички учебни предмети, с изключение на чужд език, майчин език и на учебните предмети, които се изучават на чужд език.

(2) Овладяването и прилагането на книжовноезиковите норми се подпомага от познавателните книжки, учебниците и учебните помагала, които се съставят на книжовен български език с изключение на учебниците и учебните помагала по учебния предмет чужд език, по учебния предмет майчин език и по учебните предмети, които се изучават на чужд език.

Чл. 9. (1) Овладяването на компетентностите по образователно направление българския език от децата се проследява от учителите. Резултатите от проследяването на постиженията на детето се вписват в дневника на групата и в удостоверението за задължително предучилищно образование

(2) Овладяването и прилагането на книжовните езикови норми на българския език от учениците е обект на проверка и оценка от учителя в учебните часове по учебния предмет български език и литература.

(3) Степента на усвояване на българския книжовен език от учениците се установява и чрез националните външни оценявания по български език и литература, както и чрез задължителния държавен зрелостен изпит по български език и литература по чл. 134, ал. 1 от Закона за предучилищното и училищното образование.

(4) Спазването на книжовните езикови норми в системата на предучилищното и училищното образование се подпомага и контролира от учителите и другите педагогически специалисти.

ИЗУЧАВАНЕ НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК ОТ ДЕЦА И УЧЕНИЦИ, ЗА КОИТО БЪЛГАРСКИЯТ ЕЗИК НЕ Е МАЙЧИН

Чл. 10. (1) Допълнителните условия по чл. 4, ал. 3 за усвояване на български език от деца и ученици, за които българският не е майчин, се осигуряват на:

1. деца и ученици от етническите малцинствени групи, които традиционно или в значителна степен населяват територията на Република България;

2. децата на граждани на държави членки на Европейския съюз, на Европейското икономическо пространство и на Конфедерация Швейцария, упражняващи трудова дейност на територията на Република България, наричани за краткост деца на мигранти;

3. деца и ученици, търсещи или получили международна закрила в страната по реда на Закона за убежището и бежанците, наричани за краткост деца на бежанци;

4. деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст – граждани на трети страни.

(2) Допълнителните условия по чл. 4, ал. 3 за усвояване на български език се осигуряват при необходимост в зависимост от потребностите на конкретното дете или ученик и при условия и по ред, определени в тази наредба.

(3) Допълнителните условия по чл. 4, ал. 3 за усвояване на българския език от деца и ученици, за които българският не е майчин, включват:

1. допълнителни модули по образователно направление български език – за децата по ал. 1, които са в задължителна предучилищна възраст;

2. допълнително обучение по български език и литература като част от общата подкрепа за придобиване на очакваните резултати от обучението по учебния предмет, определени в учебната програма за съответния клас – за учениците по ал. 1, които са в задължителна училищна възраст;

3. допълнително обучение по български език като чужд за подкрепа на приобщаването им – за учениците по ал. 1, т. 2, 3 и 4, които са в задължителна училищна възраст;

4. обща подкрепа по смисъла на чл. 7, ал. 3, т. 3-7 за усвояване на българския книжовен език по ред и при условия, определени в държавния образователен стандарт за приобщаващото образование;

5. комплекс от други мерки от общата и/или допълнителната подкрепа в зависимост от потребностите на конкретното дете или ученик в съответствие с държавния образователен стандарт за приобщаващото образование.

Чл. 11. (1) Допълнителни модули по образователно направление български език като част от общата подкрепа се провежда чрез две допълнителни педагогически ситуации при целодневна организация или чрез една допълнителна педагогическа ситуация при полудневна организация, съобразно потребностите на всяко дете, възрастта и здравословното му състояние.

(2) Условията и редът за организиране на допълнителните модули по ал. 1 се определят в държавния образователен стандарт за приобщаващото образование.

Чл. 12. Допълнително обучение по български език и литература като част от общата подкрепа за придобиване на очакваните резултати от обучението по учебния предмет, определени в учебната програма за съответния клас, се провежда чрез допълнителни учебни часове извън училищния учебния план по време на учебните занятия и/или по време на лятната ваканция, съобразно потребностите на всеки ученик.

(2) Условието и редът за организиране на допълнителното обучение по ал. 1 се определят в държавния образователен стандарт за приобщаващото образование.

Чл. 13. (1) Допълнително обучение по български език като чужд за подкрепа на приобщаването на децата на мигранти и на бежанци, се провежда индивидуално или в група – по решение на директора на приемащото училище след становище от координиращия екип за личностно развитие, съобразно потребностите на всяко дете, възрастта и здравословното му състояние.

(2) Групите по ал. 1 се сформират от ученици от един и същи образователен етап.

(3) Обучението по ал. 1 се провежда по учебни програми, разработени за българския език като чужд по нивата на Общата европейска езикова рамка и утвърдени от министъра на образованието и науката.

(4) Обучението по ал. 1 се провежда по учебни помагала, разработени в съответствие с учебните програми по ал. 3.

(5) Обучението по ал. 1 се организира в училища, определени от началника на съответното регионално управление по образованието.

(6) При желание за обучение по ал. 1 родителят (настойникът, попечителят) подава заявление до директора на училището, в което се обучава съответният ученик.

(7) Директорът на училището уведомява регионалното управление по образованието в седемдневен срок за постъпилите искания.

(8) Началникът на регионално управление по образованието организира чрез директора на училището допълнителното обучение по български език като чужд за децата на мигранти и на бежанци в съответствие с изискванията на настоящата наредба, като определя със заповед училищата, в които ще се извършва обучението, и учителите, които ще го провеждат.

(9) Директорът на училището уведомява родителя (настойника, попечителя) за реда и условията на провеждане на организираното допълнително обучение по български език като чужд за децата на мигранти и на бежанци.

(10) Допълнителното обучение по български език като чужд за децата на мигранти и на бежанци се провежда в начален етап от начален учител, а в прогимназиален и в гимназиален етап – от учител по български език и литература.

(11) Отношенията между провеждащия обучението по ал. 1 учител и директора на училището се уреждат по Кодекса на труда.

(12) Допълнителното обучение по български език като чужд за децата на мигранти и на бежанци се провежда в часове извън училищния учебен план в рамките

на 12 месеца при условия и по ред, определени в държавния образователен стандарт за приобщаващото образование.

(13) Допълнителното обучение по български език като чужд за децата на мигранти и на бежанци е с продължителност, както следва:

1. за ученици, обучаващи се в начален образователен етап – 90 учебни часа, по 3 часа седмично;

2. за ученици, обучаващи се в прогимназиален образователен етап – 120 учебни часа, по 4 часа седмично;

3. за ученици, обучаващи се от VIII клас до класа, в който навършват шестнадесетгодишна възраст включително – 180 учебни часа, по 5 часа седмично.

(14) Обучението по ал. 1 се провежда само в една от хипотезите по ал. 2 в зависимост от образователния етап, в който детето се записва в българско училище, и не се повтаря при преминаване в следващ образователен етап.

(15) Обучението по ал. 1 може да бъде проведено изцяло или частично интензивно и по време на ваканциите или в друго неучебно време при желание, изявено от родителя (настойника, попечителя) в заявлението по чл. 13, ал. 6.

(16) По време на допълнителното обучение по български език като чужд децата на мигранти и на бежанци не се оценяват съгласно действащата нормативна уредба в системата на предучилищното и училищното образование.

(17) След завършване на допълнителното обучение по български език като чужд учителят по чл. 13, ал. 10 описва постигнатите от всеки ученик резултати и предоставя описанието за сведение на родителя (настойника, попечителя), на директора на училището и на учителите, обучаващи ученика по учебните предмети по училищния учебен план.

ИЗУЧАВАНЕ НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК ОТ ДЕЦАТА НА БЪЛГАРИТЕ В ЧУЖБИНА

Чл. 14. (1) Условията за изучаване на български език от децата на българите в чужбина се осигуряват чрез подпомагане на обучението по учебния предмет български език и литература, организирано в чужбина в съответствие с чл. 297, ал. 1 от Закона за предучилищното и училищното образование.

(2) Редът и условията за провеждане на обучението по ал. 1, както и финансирането му се определят в акта на МС по чл. 297, ал. 2 от Закона за предучилищното и училищното образование.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. До разработването и утвърждаването на учебните програми по чл. 13, ал. 3 обучението се осъществява по учебни програми, утвърдени въз основа на отменената Наредба № 2 от 18.05.2000 г. за учебното съдържание при условията и по реда на Закона за народната просвета, Закона за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план и подзаконовите актове за прилагането им.

§ 2. Тази наредба влиза в сила от 1 септември 2016 година и отменя Наредба № 2 от 18.05.2009 г. за усвояването на българския книжовен език.

§ 3. Тази наредба се издава на основание чл. 22, ал. 4, във връзка с чл. 22, ал. 2, т. 2 от Закона за предучилищното и училищното образование.

МЕГЛЕНА КУНЕВА

Заместник министър-председател по координация на европейските политики и институционалните въпроси и министър на образованието и науката